

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Szerkesztőség:
hova a lap szellemi részét illető minden
küldemény intézendő N.-Péterfia utca
348 szám.

Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven.
Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. **Hirdetések díja:**
100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig
80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Kiadó hivatal:
hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden közlemény és küldemény inté-
zendő, Fűvészkert-utca 1080. sz.

Az iskolai év első napjaiban.

Debreczeni főiskolánk, mely Istennek kedvező kegyelméből több százados fényes multra tekinthet már vissza, újra egy tanév küszöbén áll a mai napokban. Jól esik ilyenkor, megtekintve a jelen állapotokat, bepillantunk a következő időkbe is. Jól esik elmerengnünk az általunk ismert multon s összehasonlítani azt a mai korrallal. Haladtunk-e valamit, haladtunk-e sokat, előbb állunk-e mindenben, vagy egyben-másban talán hanyatlottunk is? Érdemes tárgyak ezek arra, hogy fölöttük, egyiknél-másiknál meg is állapodva, eltűnődjék a gondolkodó értelem. Vajha találkoznék már szakavatott toll, mely a történelem tükrében tüntetné föl e főiskola egész multját! Történetbuvárra volna e tárgynak szüksége, ki bizony nagy szolgálatot tenne egész felekezetünknek, a protestáns tanügynek, ha tudományos apparátusának egész fegyverzetébe öltözködve, megírná ez anyaiskola történetét.

Azt hisszük, ez meg is fog történni. Hiszen van reá kész emberünk, ki szeret elmerengni a multak borongó ösvényein. Vállalatát, reményünk szerint, a hazai tanügy, a kulturtörténelem minden barátja, osztatlan érdeklődéssel támogatná. Tudjuk, hogy a szellemi munkának, ha virágozni akar, anyagi támogatásra van szüksége, de arra is emlékezünk, hogy mikor itt Debreczenben, 1872-ben megjelent „A magyar protestáns egyháztörténelem részletei” című mű, összesen 840-nél több előfizető sietett segítségül. Hátha ma is föllángolna a buzgóság szent tüze? S vajjon a tiszántuli egyházkerület, Debreczen városa, a debreczeni református egyház s maga a főiskola is nem volna-e hajlandó áldozati tüzet gyújtani a történelem muzsájának tiszta oltárára, ha valaki vállalkoznék arra, hogy e főiskola százados okmányai és minden, másutt összeszedhető adatok alapján fényt derítene az itten lefolyt multra, melyet nem látnak már a mi szemeink, a melyet pedig igen szeretnénk megismerni. Hát nem volna-e érdemes dolog felkutatni ama mohlepte fejfákat, melyek nagy emberek, tudományos tanférjak sirjait fedezik?! A mult a jelen

tüköre; csak akkor ismerhetjük valóban a jelent, ha a multat ismerjük s azért szép és nemes tudomány a történelem, mert önismeretre tanít.

A multból ismerhetjük a jelent s ha mi nem vagyunk is abban a helyzetben, hogy a távolmultat ismerhetnők, két évtizedre mégis, közvetlen tapasztalatok után, visszatekinthetünk s aligha csalódunk, ha kimondjuk, hogy nem suhant el e főiskola fölött, eddigi élete folyamán, más két olyan decennium, melyben több szervezői munka létesült, nagyobb haladás történt volna, mint ezen idő alatt.

A theologiai szak, ifju korának gyöngeségeit levetkezve, férfiúi erejének teljességében lépett elő. Nincsen ma fontosabb theologiai tudomány, melyet Debreczenben ne tanítanak. Nem egyoldalú többé e tudományok, mert keresi az összekötő kapcsokat más, világi jellegű tudományokkal is, eljutván amaz örökigaz axioma beösmérésére, hogy a vallás nem pusztán szemlélet, nem önmagába merülő ismeret, de érintkezik az e földi világgal s csak az a valódi theologus, ki e világnak javítására, ismerni tanulja ezen világot.

A philosophiát szélesebb értelemben vevén, bővült nálunk e szak tanítása is. Karon fogva igyekszik itt járni a theologia és a jog a bölcsészettel; egyik támogatja a másikat; mindenik mélyíti, vagy magasítja, mindenesetre tisztítja a szellemi látkört. Nagy gondot fordítunk a modern nyelvek tanítására is. Hogyne! hiszen ha egy ember fölvezeti ifjainkat a klasszikus nyelvészet magaslatára; ha néhány tanerő a keletiek ősi nyelveinek titkaiba mélyeszt el az ifju elmét: a kor magaslatán állunk akkor, ha a művelt civilizáció népeinek nyelvét is megismertjük hazánk, egyházunk jövő czivilizációjának fáklyavivőivel.

A jogi fakultás megerősödött s a mienk, hallgatóinak számára nézve, a budapesti és kolozsvári tudományegyetemek után első helyen áll. Jogi tantárgyaink száma folyton gyarapodik s az extensiv haladással, bármit mondjanak is a tulhalmozás ellenesei, — kiknek csak részben lehet igazok, — az intensiv erősödés is együtt észlelhető.

Gymnasiumunk erősen tulnépes; parallel osztályokra

van benne szükség s egyházkerületünk szívesen tehet sokat is azért a bizalomért, mely távol vidékekről is alma materünk kezébe teszi le a szülei szeretet édes reményeit. Az anyagi áldozattal bátran fölér itt az erkölcsi haszon s az erőmegfeszítést bőven jutalmazza, ha e főiskola nevét, szellemi jótéteményeit minél több ember emlegetheti. Tudjuk, hogy intézetünk ezen ága küzd legtöbbit ama paizsos férfiával, a kinek neve: szegénység, de intező férfaink bölcsesége megtalálja talán itten is a kibontakozás legjobb útját.

Tanítóképezdénkbe holnap áll be a negyedik tanár. Uj erővel szaporodva, tehát erősödve indul ez intézet is további útjára. Egyházi jellegű tanárai jó tanítókat igyekeznek tanítványaikból egyházunk részére növelni s ha ez így van, — és tagadja-e valaki, hogy így van?! — ki ne üdvözlőné örömmel a napot, melyen ez anyaiskola egyik fia, uj fegyverzettel erősödve lép be harcoló testvérei körébe?!

Haladtunk sokat, sokban előbb állunk, mint a hol két évtizeddel előbb is állottunk. A főiskola nagy gépezetének kerekerei egybehangzóbban forognak ma, mint régebben. Több mozgató erő áll rendelkezésünkre, mint ezelőtt s a munkafelosztás nagy elve majd csak diadalra jut köztünk is.

Ne emlegessük tehát olyannyira a mult előnyeit a jelen fölött. A régi patriarkhális idők rég elmúltak. Ha volt bennök sok jó, volt bennök sok slendrián, vaskalapos is. Uj idők uj embereket hoztak felszínre, kik lassanként uj viszonyokat, uj szellemet teremtettek, melynek légkörében szabadabban mozog az ifjuság, — és ez — cum grano salis — nagy vívmánya, diadala e mi korunknak. Idősebb, tiszteletben öszült tanférfiaktól hallottuk, mint üdvözlőtek örömmel e szebb hajnal hasadtát, mely az ő öszülő fejk díszes koronáját is mintha szelidebb fényvel övezné.

Halad az ifjuság is, halad előre, tör bátran mindig magasabbra! Sokan közülök megértik az idők jeleit s nem ássák el, de sőt forgatják híven a nekik adott talentomokat. Ha itt lehetne, szép számmal sorozhatnánk föl ifju embereket, kik csak ezen utolsó évtizedben kerültek ki főiskolánkból s már ott fénylik nevök a haza, az egyház, a tanügy jelesei között.

De... és itt álljunk meg s szóljunk többet is az ifjuságról — az ifjuságnak.

De megvan-e vajjon a debreczeni főiskola tanulói között a teljes testvéri szeretet, a minden félreértést elsimitó közszellem? Szeretnők, ha a jogász közelebb állana a theologushoz s mindenik, mint ifjabb testvérét nézné a gymnasiumi és tanítóképezdei növendéket. Hiszen mindnyájan egy anyának gyermekei s egy ugyanazon célra törekeshetnek mindannyian, arra, hogy hasznos tagjai legyenek a hazának s a hazában az egyháznak.

Nem dobjuk mi könnyelműen ki a vádat ifjuságunkra, hogy teljesen hiányzanék nála az a közszellem. Észlelhető

ez sokszor és sokban, de nem mindig és nem mindenben. Vajha szelid figyelmeztetésünk szava ne hangzanék el nyomtalanul!

Panaszkodnak ifjaink — és itt csak a nagyobbakról lesz szó, — a tantárgyakkal tulterhelés ellen. Igazok van; könnyű belátni, hogy nagyon sokat kell ma tanulniok. De ez régebben, a mi időnkben is majdnem így volt a theológián. Mi a bölcsészetet heti 11 órán tanultuk, — igaz, hogy egy éven át, de így is jóval részletesebben, mint a mostani hittanhallgatók két éven. Tanultuk az alkotmánytörténetet, a magyar magánjogot, a magyar közjogot, — mind igen részletesen. És ezek közül főként a magánjog tanítása nem volna-e ma is szükséges és kívánatos?! De hát ma nem kell ezeket a hittanhallgatóknak tanulniok, hanem uj theologiai s paedagogiai tudományok hallgatása tétetett helyettök kötelezővé. Igen bátran merjük állítani, hogy ezeknek óraszámával kevéssel mulja felül a ki-
kűszöbölt studiumok óraszámait.

Hittanhallgatóink közül többen zugolódnak a tanítóképesítési vizsga kötelezővé tétele fölött. Meg kell gondolniok, hogy megkövetelik azt már Budapesten és Pápán is; hogy a tanítói diploma qualificationális előnyül fog nálunk tekintetni; hogy sok visszás helyzetnek veheti elejét a leendő lelkész, mint iskolafelügyelő, ha ő is hivatkozhatik tanítói diplomájára; s végül, hogy a mi egyházkerületünkben a lelkészi állomásoknak több mint 13 százaléka lelkésztanítói állás. Oly sokat beszélnek ma lapjaink a lelkészek szomorú anyagi állapotáról, — s a mi ifjaink mind dus jövedelmű egyházakra számítanak?! Nem óhajtunk mi olyan ideálistákat nevelni, kik nem tudnak majd megállani akkor, ha az élet viharos fellegei összecsoportosulnak fejeik fölött.

Az életnek óhajtunk mi embereket, erős férfiakat nevelni. Olyan ifjakat szeretünk mi ez alma mater kebelén látni, kik a hasznos önképzés lélekemelő munkájában edzik meg magokat az élet jöhető viharaira. Nem ér ma a panaszszó semmit sem, — tette, munkás tevékenységre van itten szükség, mindenki részéről egyformán.

Világoskodjál te anyaiskola szellemi tőkédvel! És ti ifjak, — fiaink, ifjabb testvéreink, — hiszen a tanár is fia ez anyának! — soha el ne feledkezzetek arról, hogy egy szép jelszó hívogat titeket mindig magasabbra, égi zenének szelid szép dallama hívogat az ismeretlen jövődöbe: „haladjunk, csak haladjunk „Semper Excelsior!!“

Főiskolánk pecsétjében két magasztos szó olvasható, az „Orando“ és a „Laborando“. Gondolkozzunk rajtok s tanuljunk belőlök!

Legyen áldott ez uj iskolai év munkája! A világosság Ura fényeskedjék a mi főiskolánkban századokról századokra!

Csiky Lajos.

A Lugossy Codex.*)

A debreczeni ref. coll. könyvtárában őriztetik az eredeti példány, melyről maga a nagy emlékü tudós — kinek nevéből neveztetik, — még 1841-ben egy betű-hű másolatot készített.

A Codexet írta egy Somogyi L. Pál nevű egyén 1627—1635-ig; ki Berettyó-ujfaluban — mint maga mondja — mester volt, (hihetőleg a magyar reformátusok régi szokása szerint academica promotión volt ott.) A legrégebbi irás benne 1609-ből való lenne ugyan, de erre csak vonatkozás említettik, miután ugyanazon históriás éneket a Codexbe 1630-ban újra beíratta Somogyi.

Tulajdonképen a XVI-ik század végén kellett volna traktálnunk, mert néhány kivételével mind azon századbeli költemények vannak benne, melyek legnagyobb részben már különféle gyűjteményekben; de mivel a Codex legnagyobb részben nem eredeti, hanem csak másolás, kiírás más gyűjteményekből: maradunk az iratás legrégebbi évszáma, 1627. mellett.

Az első 29 levél hiányzik, kezdődik a 30-adikkal, melyen fél és tíz vers van, a felet elhagyva, az utolsó 10 vers fejeiből ez jön ki: „de Enning“, — a tartalom Jónás próféta históriájára vall. Az u. v. így van:

„Az ezer ötszáz és ötven háromban, mező Debreczen pusztá várossában, az ki ezt szörzé vala nagy bánatban, Erdélben való gondolkodásában.“

A „de Enning“ v. f. és az u. versből teljes biztonnával állíthatjuk, hogy e csonka költemény Tinódié! Szilády Áron szerint u. i.**), midőn Tinódi 1553-ban nyár elején Kassáról — hol akkor saját házában állandó lakása vala — Kolozsvárra indult, Heltaihoz, Krónikája ki nyomtatása végett, utját Debreczennek vette, hol régi urának, az 1550-ben török fogságban elhalt Enyingi Török Bálintnak fiát Jánost mint jó „komját“ kereste fel. Az ennél töltött idő alatt írta, ennek 1550-ben Déva, Hátszeg s Lippánál a Maros melletti szilvásban, a törökök ellen vívott diadalait. Nagyon valószínű lehet, hogy ugyanezen idő alatt — vagy Török János, vagy saját vizsgálására — írta e töredékben ránk maradtat is, mely így van:

30 levél: el föl emeled Uram az tengerből, jó istenem vagy hiszlek teljes szívből.

De mikor lelküm így kesergettetnék, az én Uramról el nem feledközék, hogy imátságom hozzá fölérkezzék, szent templomodhoz Uram vitessék.

El vesztek azok istennek országát, kik cselekedik ez világ hiúságát, héjában hadják szent irgalmasságát, mert ők nem félik sz. parancsolatját.

En most peniglen dicsirlek szívemmel, áldozom néküd minden áldomással, idvösségemről nagy hálaadással, lészök előtted alázatossággal.

Nagy az istennek sz. irgalmassága, nyomorultakhoz szelid ő jóvolta, mert az nagy hálnak Isten parancsjola és kiokádá Jánost az szárazra.

*) Mutatvány szerzőnek „Adalékok a XVI. s XVII. század irodalom-történetéhez“ című, már sajtó alá rendezett — s ama két század énekirodalmi productumát s összes énekgyűjteményeit ismertető — művéből.

**) Régi magy. költ. tár III. köt. XX. l.

Ne azért látjuk istennek hatalmát, ördögön poklon mindön birodalmát, szélös tengörön az ő királyságát, azért kövessük isten akarátját.

Jelős vigasság az körösztényeknek, vesződelemben mikoron beesnek, miként szent Jónás úgy könyörögjenek, ezek istentől megsegéltetnek.

Nám az atya is mely fiát szereti, megostorozza őtet, jóra inti, Atyát hallgassa arra igön inti, ha jámbor lészön nagy gondját viseli.

Gondja nagy vagyon rólunk az istennek, kedvét keressük ő sz. felségének, hogy oltalommal legyen hiveinek, nagy buzgó szívvel könyörögjünk ennek.

Dicséret legyen néküd áldott isten, te sz. fiaddal, az Jézus Krisztussal és egyetemben sz. lélek istennel, legyen állatban egy örök ur isten. Ámen.

Ezután jön a már fentebb leirt u. v.

30. l. hátlap: Adhortatio optima ad judices, Nótája: Az hatalmas isten:

Birák nektek szöllok kérlek hallgassátok ... szerző ismeretlen.

32. l. Praefatio ad montem Joanni Szepetneki, et ejusdem pia confessio. v. f. Szerző neve, — u. v. 1555. esztendőben, ez éneket szerzék Szamos mentében, az halálra való készüléteben, Szepetneki János a Krisztushoz mentében. Alatta: Finis adest 1629.

Megvan: Bornemisza É. k. 246. l.

34. l. Az Spira Ferencznek, Christus hitinek megtagadásáért való röttenetős romlása és vesződelme. Nótája: Joseph.

Ebből a 41. 42. l. hiányzik, az u. v. szerint 1566-ban iratott volna (?), szerző nincs, holott Bornemisza 241. l. nyilván ki van írva: „Zörzötte Töke Ferencz Alsó-Lindván 1553.“ Ki ez? még eddig semmi bizonyost nem tudunk róla, alkalmasint a Bánfiak papja volt!

Alatta: Finis adest per P. L. Somogyi in Uy-falu 1629. aug. 21.

44. l. Tüköre és példája, az jelön való romlandó életnek, mely kőrnyül vétetett mind az haláltól, mind pedig az sántától való félelemtől. Nótája: Az hatalmas isten királyok királya.

v. f. Decsi predikátornének Judit asszonynak Decsi Mihály diák énekelt!

Eddig ismeretlen név és ének a XVI. századból. Decs, Tolna megyei ref. község, már a reformatió elején híres volt virágzó iskolájáról. Az unitárius történetírók emlitenek Tolnamegyében Decs nevű helyet, mely 1588-ban unitaria eccla lett volna! Annyi bizonyos, hogy 1540-ben már ref. anyaeccla volt, ez évtől kezdve papjai: Pap György, Ezechius (Eszéki) István, Decsi Kristóf, Poroszlai János; ezek valamelyikének neje lehetett Judit asszony, kinek Mihály diák énekelt!

51. l. Egy urvacsoráról szóló ének folytatása, (az eleje hiányzik) az u. v. szerint iratott Patakon 1540.

Nem egyéb ez, mint „Dobai András sárospataki pásztor“ éneke, mely megvan Bornemisza 208. l.

Alatta: Finis adest indignissimum servum J. C. Pan: Somogy: scripsit Mesten in Uj-falu 1629. Sept. 9.

53. l. Cantio optima. Nótája: Menyei sz. atyánk néküd:

Kegyes atyánk most te néküd könyörgünk ... ryth-

musa egyez a reformátusok mai 144. sz. énekével, melynek dallama Sztáraié.

54. l. Cantio de magno dei, ex Apoc. 21. v. 2.

Panaszolkodunk most országunknak . . . . . versfők:
Petrus Abstenius = Bornemisza Péter álneve, — u. e.
v. Huszt várában B. P. ismert.

Kálmán Farkas.

(Folyt. köv.)

Lelkészi fizetés.

Kósa Ede és Varga Lajos lelkésztársaink a papi fix-fizetés rendezésében vélik feltalálni az „ezerjófűvet“, mely a protestáns status egy régi nyílt sebet meggyógyítandja. Egyik az államtól, másik az egyházi hatóságoktól várja a gyógykezelést. S hogy van, sőt vannak prot. lelkészek, kik az államra óhajtják vetni gondjukat: ez mutatja, hogy a seb jobban sajog, mint valaha. Mert az a protestáns lelkészi kar, mely az ősi prot. öntudat hű letéteményese, — mely a békekötések bástyáinak hű őre, — mely a magyar prot. egyház államtól függetlenségének, alkotmányának soha nem csüggedő bajnoka volt mindeddig; az a lelkészi kar, mely a Regnum Marianum ellenében féltékenyen őrizte vérrel szerzett jogait és sem ígéret, sem fenyegetés, sem börtön meg nem tántorította; az a lelkészi kar, mely századok óta szegénységével, rongyaival, feltört tenyerével büszkén emelte magasra fejét: hogy most az a lelkészi kar letegye fegyverét a Regnum Marianum lábaihoz, megnyissa erős várának kapuit a hatalom előtt . . . és mindezt csak pénzért — ez több, mint a mit lelkészi statusunkról még ez elernyedett korban is föltehetnénk.

Nagy dolog az kedves barátim, a mit ti tollhegyére vettetek! De ismerem mindkettőtök lelkületét. Ti csak jót akarhattok. Ismeritek a nyomort, mely az apró egyházak lelkészeit a földre ejti arcczal, — látjátok a lelkész özvegyét fakult gyászruhájában végig menni az utcán, kire a gögös paraszt gunyosolylyal s kihívó arccatlansággal tekint. — látjátok az árva papfiút a kegyelem morzsáin tengődni s elsekélyesedni a hiábavaló erőfeszítés miatt. Láttok, tudtok sok takargatott nyomort, sok néma fájdalmat. De mindezt én is látom, tudom, érzem! Van jogom hozzá szólani.

Mindketten fix-fizetést akartok. Azt vélitek, hogy ha egy falusi papnak negyedenként vagy félévenként kezébe adnák fizetését ropogós bankjegyekben — már akkor megszűnnék panaszunk! Én úgy gondolkozom, hogy a mi őseink igen helyesen jártak el, midőn a lelkészi javadalmat földben, terményben, tűzifában állapították meg. Példák bizonyítják, hogy egyes lelkészek ügyes mezei gazdálkodás által sokra vitték a világi javakban, sokkal többre, mint készpénzfizetés mellett vihették volna. És ha ez a mezőgazdasági válság nem nyomná évek óta vállainkat, bizony ma is örömmel sétálnánk a papi tagokban. Van annak a gazdálkodásnak még ma is sok olyan értéktelennek látszó hulladéka, morzsaléka, a mit ha készpénzen kellene beszereznünk a falusi háztartáshoz, tekintélyes összeget nyelne el évenként.

Ismerem jól a papi gazdálkodás mizériáit. Megmutathatnám feltört tenyeremet. Megmutathatnám azt az asses-

sor papunkat, ki a vető zsákkal nyakában járja végig a rögös barázdákat; vagy azt a főjegyzőt, ki az ekeszarva közt törli meg verejtékes arczát; vagy a többit, ki a réten, a szérűn dolgozik két kezével, vagy ott áll a baromvásár forró homokján, hogy marhája árából szerezze be magának a szükséges ruházatot. Mindezek a napi életből meritett képek, miket színezeni nem szükség. Önérzetes papi ember sokszor pirul a hozzá nem illő foglalkozás miatt. De ha mindent másra bíz, ha kis gazdálkodásának éjjel-nappal utána nem áll — üresen marad kenyeres kosara. S a nép olyan, hogy papjának hamar szemére veti a szegénységet s inkább megbocsátja, ha két kezével dolgozni látja, mint ha tanuló szobájának él és éheznek.

Ismerem jól a papi gazdálkodás mizériáit és mégsem vágyom a fix-fizetésre. De hát ki adná azt a fizetést, mely természetesen több lenne a mainál? Talán a nép? Ugyan volna-e lelkünk arra a népre még több terhet rakni, mely az apró egyházakban alig tud lélegzeni a teher alatt! Nem tehetnénk, mert nem birná. Vagy az államtól kérjünk? . . . Nem kérni, de követelni volna azt jogunk. Az az állam, mely annyi tisztviselőt fizet, mely törvényhozás útján nyugdíjban részesíti még minisztereit is, — az az állam, mely megalkotta a tanítói nyugdíjintézetet s joga volt a prot. egyházakat minden tanítói állomás után megadóztatni, — az az állam, mely annyi milliókat ad ki évenként nyugdíjban . . . az az állam bizonyosan kötelességének ismerheti, hogy azt a pár ezer protestáns lelkészt is illő ellátásban és nyugdíjban részesítse, annyival inkább, mert a papság igen sok állami szolgálatot végez minden jutalmazás nélkül; annyival inkább, mert a protestáns egyház az ő iskoláival nagy terhet vesz le az állam vállairól, nem úgy mint a gazdag zsidóság, mely a hazai kulturának csak a tözsde oltárán áldoz kincseivel, nem úgy mint a katolikus felekezet, melynek számára maga az állam tart iskolákat. Szóval nekünk nem kérni, de követelni van jogunk az államtól. Követelni azt, hogy ha rendezi a katolikus papság javadalmát, rendezze a miénket is.

És én mégsem követelem ezt az államtól. Nem pedig azért, mert a ki ad — az lekötelez. Nem követelem azért, mert államháztartásunk roskatag lábbon áll. Egy nagy háboru csődbe juttathatja nagyhatalmi pénztárunkat. Ily roskatag hajóra nem kívánunk szállani a biztos kis révpartról. Bizonytalan, vagy veszélyes utazásra miért vállalkoznám, ha kénytelen nem vagyok vele!

És nem vagyunk vele kénytelenek. Magunk is segíthetünk magunkon minden fizetésemelés nélkül s az államnak egyetlen fillére nélkül.

Csoportosítsuk az apró egyházakat. Ha vannak körjegyzők, kik az igazán terhes jegyzői teendőket 2—3, sőt néhol több községben elvégzik s munkájok után tisztességesen megélhetnek, — ha vannak körorvosok, kik a csoportosított községek közegészségügyét vezethetik, alakítsunk mi is körlelkészket az apró egyházakból. Három kis egyház, mely ma egyenként ad papjának 4—5 száz forintot, egy lelkészetté csoportosítva, már tisztességes állást biztosít a lelkész számára. Ne affiliáljunk, mert az ellen a leányegyházak mindig demonstrálnak, hanem csoportosítsunk egyenrangú egyházakat. Három kis egyházban a lelkészi teendőket egy ember mindig elvégezheti s ha valahol a helyi

viszonyok úgy kívánák, egy segédlelkész mindig beállítható.

Ez az eszme már régi, sokszor hangoztatott eszme, de nézetem szerint egyedüli gyógyír a sajtó sebre.

A tiszántuli kerületben ha lenne például 400 lelkészi állomás tisztességesen javadalmazva, nagy vonzerővel bírna a papi állás a tehetségekre s a jövő nemzedék színe-jáva vállalkoznék a papi pályára. Ez esetben a theologus ifjak számát megszorítanók s meghatározott számig vennék fel ifjakat a theologiai pályára. A jelentkezők közül csakis azokat vennék fel, kik a külső és belső hivatás jegyeivel, egészséges testalkattal, organummal, szónoki képességgel s belső hivatással bírnak e pályára.

Véleményem szerint ez által emelhetnök a papi status tekintélyét s ez által gyógyíthatnök meg a fájó sebet.

Gáthalmi.

Könyvismertetés.

Az apostoli levelek. Fordította Menyhárt János ev. ref. hittanár. Kapható Csáthy Károly könyvkereskedésében. Debreczen. Ára 1 fjt.

Az apostoli levelek azon fordítása, melyre a t. cz. olvasó közönség figyelmét ezennel felhívom, becses voltáért, azon nagy fontosságánál fogva, melylyel bírnak az apostoli levelek egyházunkban, méltó arra, hogy minden lelkészünk asztalán meglegyen.

A fordítás értelmezési szempontból való méltatásába nem bocsátkozom. Mert arra nézve, hogy a fordítás értelmezési tekintetben is megüti a mértéket, mindazokban, kik fordítót közelebről ismerik, semmi kétség sem forog fenn; azoknak is pedig, kik nem ismerik a fordítót, már előlegesen megnyugtató és ajánlásul szolgál az a körülmény, hogy e fordítás oly szerzőtől származott, ki az apostoli levelek nyilvános és szak-szerű értelmezésével több mint negyedfél évtized óta foglalkozik, és kinek tehát elég alkalmas módja volt arra, hogy az apostoli leveleknek minden tételét és szavát is kellő megfigyelés tárgyává tegye.

Egészen más oldalról kívánom én e fordítást ismertetni, úgy t. i. hogy ezt ugyanazon szerzőnek egy másik fordításával hasonlítom össze. A fordítás előszavában azt mondja szerző, hogy „e fordítás az apostoli levelek azon fordításának újból való átdolgozása, a melyet, mint a Károli-féle fordítás átdolgozását, a britt bibliatársulat 1878-ban bocsátott közre, mint az egész új-szövetség Károli által készített és átdolgozott fordításának alkatrészét“. Eszerint fordító úgy kívánja e fordítást tekinteni, mint egy másik átdolgozott fordításnak átdolgozását. De nézetem szerint új fordításnak is megjárja ez, oly nagy, vagy talán még nagyobb távolságban állván az első átdolgozástól, amilyenben ez áll a Károli fordítástól. Hogy mily nagyon és mikben különbözik az új átdolgozás az elsőtől, kitészik a következőkből:

1. Az első átdolgozás, mint a Károli-féle fordítás átdolgozása azon eredeti görög szöveg alapján készült, amelyet használt Károli. Ellenben az új átdolgozás, mint fordító kijelenti előszavában, készült azon görög szöveg alapján, mely a C. Tischendorf 8-ik nagyobb itészi kiadásában van közölve.

2. Az első átdolgozásban a magyar nyelv régies használatának némely maradványai nagyon előtűnnek, amennyiben ab-

ban gyakori a szenvedő formában lévő igealakok használása és a birtokos névmásoknak ezen darabjai: „az én, a te, az ő, a mi, a ti, az ő“ mindenütt meg vannak tartva, valahol a birtokos névmások használatnak. Ellenben az új átdolgozás nyelvezete egészen a mai nyelvhasználathoz simul. Az új átdolgozásban is vannak ugyan szenvedő formában lévő igealakok; de csak ott, a hol nem lehetett az olyanok használatát kikerülni. Az új átdolgozásban is ki vannak ugyan téve a birtokos névmások érintett darabjai; de csak ott, a hol a birtokos névmások hangsúlyozva vannak, ahol tehát a birtokos névmásoknak teljes minőségökben való használatát értelmezési ok követelte.

3. A részek elé bocsátott tartalmak az új átdolgozásban egészen mások; és mind úgy vannak tartva, mintha maga a szentíró mondaná el, a rész elé bocsátva, röviden azt, a mit a részben terjedelmesen ad elő.

4. Az első átdolgozásban a szavak megválasztására, kedveltető módon való összerakására, a numerus oratorius követelményére, a jó hangzásra nincs elég figyelem. Ellenben az új átdolgozásban mindazokra nagy gond van fordítva. Ez által az új átdolgozásban az apostoli levelek sokkal kellemesebb és vonzóbb olvasmányokká lettek.

5. Az első átdolgozásban sok tétel szó szerinti és néhol épen kirívó szó szerintiséggel van fordítva. Beismerte ezt maga a fordító is, ki ezen új átdolgozás előszavában is azt mondja, miszerint „igazuk volt a bírálóknak abban, hogy szabad fordítást sürgettek és ő ezen új átdolgozással a szabad fordítás hiányán akar segíteni“. Az új átdolgozás pedig oly szabad (azonban csakis az igazi értelmei megtartásáig terjedt szabadsággal készült az) fordításban közli az apostoli leveleket, a milyen ezekre nézve magyar nyelvünkön még nem létezett. A szabad fordítással aztán az is el van érve, hogy e fordításban nagyon sok tétel, mely a szó szerinti fordításban még homályos volt, világossá és könnyen érthetővé lett.

Ezekhez kell még azt is vennünk, hogy szerzőnek azon néhány év óta is, a mikor első átdolgozását készíté, az apostoli levelek folyvást tanulmánya tárgyát tették és ezért már előre is tökéletesebb az elsőnél. Valóban az a nagymérvű és átható különbség, mely az első átdolgozás között és az új átdolgozás között létezik, annyira az ujnak előnyére ütött ki, hogy a ki ezt használhatja, annak az első átdolgozáshoz, ahhoz, a melyet a britt Bibliatársulat bocsátott közre, nem lesz többé kedve.

Bethlendi Endre.

A kakszentmártoni ev. ref. egyház új templomának és tornyának avatási örömnepélye aug. 22-én.

Fényesebb, gazdagabb, impozánsabb templomszentelés, fényesebb, gazdagabb, több lélekszámmal bíró egyházban történhetett, de örvendetesebb, lélekemelőbb, bensőbb erkölcsi érzéssel bíró ünnepély, e vidéken aligha volt a múltban és jelenben, mint a 270 lélekkel bíró kakszentmártoni ev. ref. egyházban.

A 74-ik bemenő dicséret: „Im bėjöttünk nagy örömmel“, XC. zsoltár „Tebenned biztunk eleitől fogva“, 233-ik dicséret, mint templomszentelési ének után nt. Bencsik István esperes buzdó alkalmi imát és jeles avatási beszédet tartott; alapige: I. Móz. XXVIII. 22 vers: „E kő, melyet felemeltem, Isten háza lesz“. Nagy hatást tett a jelenvolt helybeli és vidéki közönségre, midőn a buzdó esperes lelki

tüzzel szónoklá: „hadd beszéljen e hajlék, hol én remegve, de egyszersmind a közös örömtől áthatva, igyekszem a felszálló halleluját Istenhez emelni; hadd szóljanak e falak, hadd hirdessék fenszóval, hogy az isteni segedelem megdicsőítette magát e nép buzgó igyekezetén, hogy a kisdéd kakszentmártoni egyház szegénységében egyedül önszorgalmára, Isten segedelmére számítva kezdé meg építeni s hála az Urnak, már fölépíté Istennek házat.“

„Hadd szóljanak e néma kövek, hadd kiáltásnak annak, ki ide buzgóság és meghatottság nélkül lépett be, — mint Mózeshez a Jehova hatalmas szelleme: „Oldd le a tesaruidat a te lábaidról, mert a föld, a melyen állasz, szent föld“ stb.

A buzgó esperes beszélt a templomok eredetéről, szent czéljáról, a nép magasztos örömről, az istenisztelet üdvös voltáról.

Textus előtt „Jövel szentlélek Ur Isten!“ beszéd után „Örül mi szívünk“ énekelte.

Ezután a helybeli lelkész Bodnár János buzdításul előadta az egyház mult és jelen történetét, hanyatlását vagy emelkedését, anyagi és szellemi életét, volt lelkészeinek s tanítóinak nevét s működését. A többek közt rajzola: „A multról keveset tudok szólni, mert ismeretlen előttem a tér, a tett, az áldozat, mit a mult idő emléke, jegyzőkönyve vagy története föltárhat szemeink vagy lelkünk elé, mivel az erkölcsi küzdés, cselekvés, ügybuzgóság és áldozatkészség ideje leginkább 1859. évtől, vagyis ide jövelemtől számitathatik. 1859. évben a pátens korszakában, vagy az elnyomás és üldözés idejében nem lehetett egyházi munkához fogni. Az 1860-ik év megadta a szabad mozoghatási és cselekvési jogot és tért. 1861-ben buzgó hivatással felállítottam az iskolatanítói állomást, 1864-ben új iskolaházat építettünk önerővel. 1866-ban 21 kőből álló magtárt alapítottunk önkéntes adakozás folytán az egyház és iskola emelésére és virágoztatására; minden évben felében földet munkáltunk az egyház javára. 1868-ban 30,000, 1869-ben 30,000, 1875-ben 20,000, 1883-ik évben 40,000 téglát vettünk templomépitéshez; 1876-ban kutatásattunk, a paplakot rendbe hoztuk; 1877-ben a régi avult templomot befedettük; 1878-ban istállót csináltattunk; 1881. évben az iskola melléképületeit rendeztük el; három ízben 1883., 1884. és 1886. évben templomtorony-építésre jótékonyczélú táncmulatságot rendeztünk, mely 370 forintot és 80 szál deszkát jövedelmezett; a ft. egyházkerülettől és nt. egyházmegyétől 200 ft. államsegélyt, a debreczeni nt. egyházi tanácstól templomajtókat s ablakokat nyertünk; ő Felségétől a Királytól 100 ft. segélyt; a józsefházai kőbányából — mely 3—4 mértföldre esik Szentmártonhoz — fundamentomnak 10—12 öl követ szállított az egyház saját erején és költségén; Kálmán Ignác haszonbérrel ellen folytatott perből nyertem 25 frtot; egy rokon esketése alkalmával Szödényi Márton 50 frtot, Gáspár Ferencz 100 frtot hagyományozott templomépitésre; Gáspár Ferencz és Téglássy Ferencz 20—20 frtot adtak tűzbiztosításra, özvegy Gáspár Lászlóné, Gáspár Ilona az Ur asztalára egy 25 frt értékű himzett abroszt, Király Jánosné egy 6 frt értékű kendőt, özv. Gáspár Ferenczné egy 16 frt értékű aranyozott poharat, egy 12 frt értékű urasztalt, özv. Kállay Lászlóné a szószékre egy 25 frtos szönyegget, özv. Markos Imréné szintén a szószékre 6 frtos szönyegget, Nemes András a papszékre egy frtos takarót, ifj. Végh András a szószék alá 2 frt értékű alapkövet; az összes hívek

adakoztak 21 frtot fundamentom letételekor. Téglássy Ferencz a templomot 5 frtért kiköveztette az egyház téglájából, az Ur asztalára állandóan bort, Markos Imréné kenyeret ad ingyen szivességéből. Istennek áldása legyen a nemeszívű adakozókon!“

Ennek lehet köszönni, hogy Isten segedelmével 1885. év ápril 30-án az új templomtorony-építés megkezdett, az alapkő letétezt; 1885. júl. 19-én a toronygomb csillaga ünnepélyesen föltétezt, a torony bebádogoztatott; 1886. év pünköst havában pedig a templomtorony építése befejeztetett, aug. 22-én a felavatás nagyszámu helybeli és vidéki uri és polgári közönség előtt megtétezt. Alig volt képes vallásbeli különbség nélkül befogadni az új imádságháza az ezerre menő lelkeket.

A keresztséget Balogh István kiskolcsi, az urvacso-
rát Soltész János ombodi, Gergely Károly krassói lelkipász-
torok, egyházmegyei tanácsbírák teljesítették.

Istenisztelet végeztével a paplakon szerény barátságos ebéd volt. 12 lelkész, 6 tanító, számos világi ur és urnő képviselte a rokon lelkek találkozását. Az aranyos-medgyesi zene ebéd felett és után ráhuzta; a jelenlevő mindkét nemen levő ifjuság, vendégsereg tánczra kelt és csaknem éjjelig mulatott. Ez egyházi avatási örömnepélyen lelkes toasztok is tartattak.*)

Bodnár János,
kakszentmártoni ev. ref. lelkész.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

Két gyakorlati kérdés.

1. Miképen tegyen eleget a lelkész a zsinati törvény 115. §-ában foglalt azon követelménynek: „gondoskodjanak a lelkipásztorok, hogy az egyházunk kebelébe átlépők, hitfelekezetünk alaphittételeit megismerjék.“ ... Maga élőszóval tanítsa-e az áttérni akarót a lelkész, vagy pedig könyvet jelölve neki, az abban foglaltakról őt — miután áttanulmányozta — kikérdezze? Ez oktatás megelőzze-e az áttérést, illetve ennek hiánya miatt megtagadhatja-e a lelkész az átvételt, holott az 1868. LIII. törvényczikkben az áttérésnek ilyen kelleke nem emlittetik; vagy pedig az átvétel után ismertesse meg az áttérővel hitfelekezetünk alaphittételeit s ha az márekkor nem hajlandó erre: micsoda kényszert alkalmazhat ellenében?

2. A siketnéma esketésénél micsoda eljárást kövessen a lelkész azon esetben, midőn az irni nem tud s így akarát irásilag ki nem fejezheti? Vajjon elegendő-e azoknak nyilatkozata, kikkel a siketnéma házassodási szándékát jelek által megértetni tudja?

Válasz.

Az első kérdésre következőkben felelek. Véleményem szerint az egyházunkba átlépővel a lelkésznek nem csak

*) Teljes tisztelettel kéretnek az „egyházi és iskolai lapok“ t. szerkesztőségei, méltóztassanak e közleményt becses lapjaikban közzé tenni.

mint liturgusnak, hanem mint lelkipásztornak is dolga van. A dolgot magasabb szempontból tekintve, nem nyereség az nekünk, ha olyan tagokkal szaporodik egyházunk, kik valamely külső indok s nem lelkiösmereti, benső kényszer által vezetve jöttek át hozzánk. A theologia pastoralis, mint egyházalvi alapokon nyugvó tudomány határozottan követeli az ilyen egyének előzetes tanítását. Hogy ez miképen történjék, azt a körülmények határozhatják meg. Egy kevésbé művelt, vagy épen tanulatlan embert néhány órán át én magam tanítanék, egy másiknak könyvet jelölnék ki s annak lényegi tárgyaiból, minden nagyobb fontosság nélkül, egyszerű beszélgetés közben kikérdezném. Az átvételt azonban gyakorlatilag megtagadni ennek dacára is semmi esetben sem lehet. Országunkban ugyanis „a törvény által megállapított föltételek és formaságok megtartásával mindenkinek szabadságában áll más hitfelekezet kebelébe s illetőleg más vallásra áttérni.” (1868. LIII. t. cz. 1. §). De meg kötelezhetjük híveinket, saját jól felfogott érdekekben, hogy liturgusi, katechetikai szolgálatainkat igénybe vegyék, de lelkipásztori teendőink gyakorlása, külsőleg véve a dolgot, sem reánk nézve nem kötelező föltétlenül, sem híveinkre nem erőszakolhatjuk azt. Kényszer alkalmazásáról tehát sem előleg, sem utólag nem lehet szó. A lelkipásztori prudentia tanit meg bennünket minden egyes esetben a helyes ut eltalálására. Többet erről, szószaporítás nélkül, nem tudok mondani.

A mi pedig a siketnémák esketésénél követendő eljárást illeti, figyelembe veendő, a mit e tárgyról Nagy Lajos mikepércsi lelkész „Eskető Lelkész” cz. művében a 44. 45-ik lapokon ír. Szerinte a siketnéma házasságra bocsátható, megeskethető, ha ép elmével, családalkításra s a beleegyezésnek habár csak jelek által is kifejezésére képességgel bír. Ez esetben helyette más mondja el az esküformát, természetesen megváltoztatott alakban; ha irni tud a siketnéma, egyszerűleg aláírja az esküformát. Van azonban akárhány olyan siketnéma, ki sem jelekkel nem tudja magát kifejezni, sem irni nem tud s talán csak egy emberrel tudja magát megértetni. Én, és itt nem értek egyet N. L. urral, az ilyen egy embernek egyszerű nyilatkozatát nem fogadnám el, hanem illetékes hatóság előtt esküt tétetnék vele, hogy ő csakugyan érti annak a siketnémanak szándékát; az egybekelésnél a beszélni tudó fél után ő vele tétetnék, az alkalomhoz készített esküt s az esetet így vezetném be az anyakönyvbe. Szalválva volnék legalább minden eshetőleges kellemetlenség ellen.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. F. hó 9-én nyílt meg az új iskolai év főiskolánkban, ünnepélyes istenitisztelettel. Csiky Lajos hittanár imádsága és a gyülekezet éneklése után, az egyházkerületi közgyűlés újabb rendelkezése szerint, Dr. Kovács Sándor akadémiai igazgató tanár ur, hosszabb és igen szép beszéd keretében, felolvasá a múlt iskolai évben akadémiankon stipendiumokat nyert hallgatók neveit. Jelzé, hogy nem a paedagogiai elmélet által is alig igazolható aemulatio új hajtásáról van itten szó, hanem egyes-egyedül az elismerésnek legilletékesebb helyről való nyílt kijelentéséről; hogy ez által a hála nyilvánul az alapítványokat tett

jóltevők iránt s hogy azon eszmének adatik ezzel kifejezés az iskolai év első napján, hogy onnan felülről száll alá minden jó adomány és tökéletes ajándék s így alkalom van adva a jótéteményben részesülőknek arra, hogy Istennek a vett jökért hálát adjanak s tőle kérjenek új erőt a kintartásra s buzgalmat a választott uton való sikeres haladásra. Felolvastván az ösztöndíjakat nyertek neveit, néhány fontos, magasabb tanügyi eszmét fejtett ki Dr. Kovács Sándor akadémiai igazgató tanár ur emelkedett szép beszédben. Erre főtiszt. püspök ur ragadta meg a szót s szólván az ifjúsághoz, a tanárkarokhoz és a megjelent közönséghez, főlemelő szavakban sürgetett a munkás tevékenységre. Az ünnepélyt az énekkar szép éneklése zárta be. Az egyházat, a várost s általában a közönséget, a teljes számban megjelent tanárkaron s tanuló ifjúságon kívül Szűcs István helyi főgondnok, Könyves Tóth Kálmán lelkész, Laki Lajos városi tanácsnok, Beke Mihály árvaszéki elnök, Nagy Ferencz ügyvéd urak képviselték. Az akadémiai igazgató tanár beszédére lapunk közelebbi számaiban visszatérünk.

A pápai ev. ref. főiskolában f. hó 6-án történt meg a tanév ünnepélyes megnyitása. Nevelte ez ünnepély fényét főtiszt. Papp Gábor püspök ur jelenléte, ki gyöngéledő egészségére nem tekintve, újabb jelét adá ezáltal a főiskola iránti szeretetteljes gondosságának s érdeklődésének. Jelen voltak még főt. László József főisk. egyházi gondnok s nagy. Szekeres Mihály esperes urak, a helybeli és vidéki érdeklődő közönség élén. Reggel 8 órakor a tanárkar és tanulóifjúság testületileg a templomba vonult, hol főtiszt. Kis Gábor helybeli lelkész ur tartott valóban emelkedett szellemű könyörgést. 9 óra után a főiskola nagytermébe gyűlt a közönség, tanárkar és ifjúság, hol főtiszt. Papp Gábor ur tartotta tőle megszokott ékesszólásával a megnyitó beszédet. Majd a két új tanár: Révész Kálmán theologiai akadémiai s Horváth József főgymn. vallástanárt tartá meg székfoglalóját, előbbi „a lengyel dissidens codex történetéről s a budai zsinat kánonaira való befolyásáról”, utóbbi „a hit és tudat közti különbségről” szólott. A tetszéssel fogadott székfoglaló értekezések után Kiss János közigazgató üdvözölte az új tanárokat: majd László József gondnok ur tartott az ifjúsághoz egy intő és buzdító szónoklatot. Az ünnepély befejezéséül a „Griff” vendéglő nagy termében sikerült társas-ebéd rendeztetett, melyen, hogy egymást érték a szebbnél-szebb felköszöntések, talán nem is kell mondanunk. — Révész Kálmán barátunk értékes székfoglaló beszédéből, mely a budai zsinat kánonait új, eddig nem ismert világításban tünteti elő, a szerző ígérete szerint részleteket fogunk közölhetni.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium pályázatot hirdet egy, a soproni m. kir. állami főreáliskolánál betöltendő rendes tanári állomásra, melylyel a mennyiségtan és természettan tanításának kötelezettsége, 1200 frt évi fizetés, 200 frt lakáspénz és a szabályszerű ötödéves pótlék élvezete van összekötve. Pályázók a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumhoz czimzett kérvényüket, melyben születési évük és helyük, vallásuk, nős vagy nőtlen állapotuk, hadkötelezettségi viszonyuk, végzett tanulmányaik, és képesítésük, nyelvismereteik és eddigi szolgálataik okmányokkal igazolandók, alkalmazásban lételők esetében előjáróságuk útján, külön pedig közvetlenül a győri tank. kir. főigazgatóságához f. é. szeptember 25-éig küldjék be. — A kik az alsó osztályokban a francia nyelvnek tanítására is képesek, mások fölött előnnyel bírnak.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület új térképe. Zolthay L. végzett hittanhallgató munkába vette egyházkerületünk új térképének kidolgozását. Láttuk már ez ifjunak egy másik ilyen művét s mondhatjuk, hogy teljes hivatottságu emberrel van e téren közünk. Zsigmond Sándor szoboszlói lelkésznek mindenestre értékes, de főként mértani tekintetben nem pontos térképét fogja ez új mű pótolni. Zolthay Lajos a térképet a legújabb egyházi hivatalos statisztikai adatok alapján és a legjobb politikai, közigazgatási, postai, távirtdai stb. térképek felhasználásával fogja összeállítani. Az új térkép elő fogja tüntetni a kerület közigazgatási felosztását, valamennyi anya-, leány-, fiókgyülekezetet, a szórványokat is: az eklézsiák népesség, a parochiák javadalom szerint osztályozva lesznek megjelölve. A posta, vasut és távirtda állomások szintén föl lesznek tüntetve, hasonlóképp a közép- és felsőbb iskolák is. A térkép, melyet készítője az egyházkerületi levéltárnak szánt, valószínűleg piacra is fog kerülni s ez által az közbecsüvé válik.

Tanáregyesületi gyűlés Máramaros-Szigeten. A múlt számban közölték pótlásául közöljük még a következőket. A szigeti fentartó testület szives előzékenysége s gondoskodása folytán meglátogathattuk a szlatinai és rónaszéki sóaknákat, a szigeti nagy fűrészgyárat, a kabola-polyánai vasgyárat és fürdőt s a bocskói vegyszerek gyárat. A szlatinai sóbányában maga a főigazgató Dr. Adda Sándor kalauzolt bennünket s a sülyesztőn le szállva, bámulatra ragadta az egész társaságot a villamfényvel kivilágított roppant só-üreg, félmezitelen dolgozó munkásaival. A nagy sópiramis bányaméccsel művészien ki volt világitva s az egész látogatás alatt a bányászok zenekara játszott, melyet a bánya-üreg óriási hangtömegé sokszorosított. A fűrészgyár szintén meglepő folyton, éjjel-nappal dolgozó gőzgépeivel, a melyek végtelen mennyiségű deszkát készítenek. De még inkább meglepett bennünket a német eredetű, de honfűsített házigazda magyaros szivessége, a ki nemzeti-színnel díszített ponyva-sátor alatt mindenféle jó enni, inni valóval vendégelte meg bőkezűleg a vidám hangulatra lelkesült társaságot. Nemcsak a fiatalság, de még az öregek is tánczra penderültek. Felköszöntökben se volt hiány. Általában elmondhatjuk, hogy az egész kirándulás nemcsak élvezetben, de tanulásban is részesített.

Szovátiak a népnevelésügyért. A szováti ev. ref. egyház-köztség az idén egy minden igényeknek megfelelő díszes iskola-épületet emeltet, egy tanteremmel és tanítói lakással. Az építkezés több mint 5000 frtba kerül, melynél nagy segítségre volt a derék egyháznak az ottani földesuraság: Debreczen sz. kir. város, mely ingyen telket és 527 frtot adott az új iskola részére. Az épület közel áll a befejezéshez. Ugyancsak Szováton már felavattatott azon szép kis orgona a ref. templomban, melyet egy jó módu pár, Kardos József és neje Csorba Zsuzsanna 2000 frtnyi költséggel készíttettek Docsekál József debreczeni orgonaépítővel.

Skócia. Lapunknak több, Edinburghban ismeretes olvasóját érdekelni fogja az a hír, hogy az angol királyné baroneti méltóságra emelte a város Lord-Propostját, főpolgármesterét, Clark Tamás urat, ki mint egy igen tekintélyes

theologiai könyvkiadó czég feje, eredeti angol művek kiadása és német könyvek fordíttatása által oly sokat tesz az angol nyelvet beszélő népek közt a theologiai tudományosság emelésére. Nem emlitenők föl e dolgot különben, ily távol ő tőle, ha úgy nem tisztelhetnők őt, mint az Edinburghba menő magyar ifjak egyik kiváló barátját.

Előfizetési felhívás. Mitrovics Gyula sárospataki hittanár előfizetési felhívást hirdet ily czimű műre: „Imakönyv. Hétköznapi, bünbánati és alkalmi imák templomi használatra. Irta Borsodi József, volt simonii ref. pap. „Borsodi e századnak két-ségenkivül egyik legnagyobb és ihletett ajku ima-írója“ mondja Mitrovics. A 12 iv terjedelmű mű f. évi október hóban fog szétküldetni. Előfizetési ára egy fűzött példánynak 1 frt 50 kr; kötött példánynak 2 frt. Az előfizetési pénzek a mű kiadójához: Borsodi József kir. járásbíróhoz küldendők Tornallyára (postaállomás, Gömörmegyében), ki az elhunyt szerző fia. Ajánljuk ez imádságos könyvet t. olvasóink szives figyelmébe.

„Józi és Erzsike.“ A gyakorlati paedagogia egy új vállalattal gyarapodott a folyó tanév elején, a „Józi és Erzsike“ czimű gyermeklap megindulásával. Hézagpótló lap ez, mely a gyermekek érzelmvilágát és ismeretkörét könnyed modorban, mintegy mulattatva kívánja fejleszteni s gyermekek számára van ugyan írva, de a gyermek nevelésével öntudatosan foglalkozó szülék és nevelőknek helyes tájékozást nyújt ügyesen pointírozott rovatai által. Ismert tollu szerkesztője Györgyössy Rudolf a lapot két fő részre osztja: ismeretterjesztő- és vallás-erkölcsi részre. Mindkét irány jeles erők által van képviselve: a derék szerkesztő neve mellett ott találjuk Pósa Lajos egy hangulatteljes költeményét, Decsi Géza didaktikai költeményét, „Józi és Erzsike a nagyvilágban“ czimű ismeretterjesztő közleményt, ugyan ily czélzattal Edison élet- és jellemrajzát Schrodtt Györgytől, egy gyermekjátékot László Lajos tornatanártól, virágjátékot Jankai Józseftől Kertay Ede zenekísérete mellett, gyermek-talányokat stb., valamennyi Balló Ede derék képzőművészünk szellemes illusztrációjával kíserve. A lap egész évi előfizetési ára 1 frt 20 kr lesz, mely más hasonló irányu lapok között határozottan a legolcsóbb s a többi lap felett az az előnye is megvan, hogy csak eredeti közleményeket s rajzokat közöl, míg társai az olcsóság szempontjából külföldi lapok közleményeit és elhasznált elisciket alkalmaz. Az iskolai igazgatók s tanítók által gyűjtött minden egyes előfizető után a kiadó 20 krt ajánl fel iskolai könyvtárra, szegény gyermekek ruházására, vagy bármily iskolai jótékony célra, mely az előfizetési összeg beküldésekor előre levonandó. Az előfizetési pénzek Endes Dániel czím alatt (Arad, Magyar-utca 24. sz.) czímzendők. A legmelegebb pártolást kívánunk a derék vállalatnak. Ajánljuk e gyermeklapot t. olvasóink szives figyelmébe; áttekintettük annak hozzánk beküldött 1-ső számát s minden tekintetben jó, szív- és jellemképző, vallásosságra vezető vállalatnak találtuk.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak: **Csiky Lajos, Géresi Kálmán.**